

РОЗДІЛ 2.

Цивільне право і процес; сімейне право; міжнародне приватне та міжнародне право; господарське та господарське процесуальне право

УДК 347.03.16

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Шишка Р.Б.

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (067) -14-814 -11 , e-mail.: roman1353@ukr.net
ORCID:0000-0002-0532-1909*

INDIVIDUALIZATION OF THE PERSON IN THE CONDITIONS OF INFORMATION SOCIETY

Shishka R.

*Doctor of Laws Sciences, Professor, Professor of Department of State Legal Disciplines, "KROK" University, st.Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (067) -14-814 -11 , e-mail.: roman1353@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0532-1909*

Анотація. У статті йдеться про індивідуалізацію фізичних осіб на більш розширеній основі. Автор виходить з того, що в умовах інформаційного суспільства поступово звужується можливість анонімної участі у цивільних правовідносинах. Він презентує розроблену ним систему засобів індивідуалізації людини та сформований концепт їх відображення в оновленому Цивільному кодексі України. Автор такі засоби індивідуалізації поділив на біометричні, вікові, побутові, психолого-характеризуючі, територіальні, формальні, соціальні, особисті, професійні, медичні, юридичні, публічні, комунікаційні, майнові, корпоративні, фахові, ділові, релігійні й інші. Наразі вони завдяки ІТ-праву інтегруються, та при рекодифікації цивільного законодавства є потреба змінити підхід до них і забезпечити право на отримання інформації про людину взагалі та можливого учасника правовідносин зокрема. Вказано, що індивідуалізуючі ознаки можуть бути постійні або змінювані (місце проживання), а також прямі та опосередковані. За походженням вони є легальними і передбачені актами чинного законодавства та приватними – обрані самими особами або присвоєні іншими приватними особами. Введена конструкція інтегрованих засобів індивідуалізації на основі чіпів, які міститимуть усі чи більшість засобів індивідуалізації людини, що необхідні їй для здійснення належних прав і виконання юридичних обов'язків. Це слугує повноті набуття інформації про людину та безпеці вступу з нею у правовідносини. Сформовано цілісний концепт персоналізації учасників правовідносин як міжгалузевий, що придатний для використання у приватному й публічному праві та слугуватиме безпеці участі в них і підвищенню відповідальності осіб при здійсненні своїх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків. Запропоновані пропозиції і висновки можуть бути використані для вдосконалення індивідуалізації фізичних осіб як учасників цивільних та інших правовідносин. Запропоновано в оновленому ЦК України виділити спеціальний параграф, що присвячений індивідуалізації й охопив би норми дефініції, розкриття змісту окремих засобів індивідуалізації, випадки та порядок їх використання, захист у разі порушення прав на такі засоби.

Ключові слова: цивільні відносини, людина, фізична особа, індивідуалізація, концепт персоналізації.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 10.

Annotation. The article deals with the individualization of individuals on a more extensive basis. The author proceeds from the fact that in the information society the possibility of anonymous participation in civil legal relations is gradually narrowing. He presents the system of means of individualization of the person developed by him and the formed concept of their reflection in the updated Civil code of Ukraine. The author divided such means of individualization into biometric, age, household, psychological-property, corporate, professional, business, religious, and others. At present, they are integrated thanks to IT law, and when recoding civil law, there is a need to change the approach to them and ensure the right to receive information about a person in general and a possible participant in legal relations in particular. It is indicated that individualizing features can be permanent or variable (place of residence), as well as direct and indirect. By origin, they are legal and provided by applicable law and private - elected by the individuals themselves, or assigned to other individuals. The design of integrated means of individualization based on chips has been introduced, which will contain all or most of the means of individualization of a person, which he needs to exercise proper rights and perform legal duties. This serves to complete the acquisition of information about the person and the security of entering into a legal relationship with him. A holistic concept of personalization of participants in legal relations as an intersectoral, suitable for use in private and public law and will serve to ensure the safety of participation in them and increase the responsibility of individuals in the exercise of their subjective rights and legal obligations. The proposed proposals and conclusions can be used to improve the individualization of individuals as participants in civil and other legal relations. It is proposed in the Central Committee of Ukraine to allocate a special paragraph on individualization and would cover the rules of definition, disclosure of the content of certain means of individualization, cases and procedures for their use, protection in case of violation of rights to such means.

Key words: civil relations, person, individual, individualization, personalization concept .

Формул.: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 10.

Постановка проблеми. Сучасна наука цивільного права з рекодифікацією цивільного законодавства отримала черговий потужний стимул для вдосконалення цивільно-правового регулювання відносин, у тому числі, за участі людини. Йдеться про: закріплення становища людини як основного суб'єкта права; повернення ЦК України статусу основного акта цивільного законодавства, яке зі зростанням питомої ваги спеціального законодавства почало втрачатися та забезпечило б його на тривалу перспективу з орієнтацією на посилення безпеки учасників цивільних правовідносин. З урахуванням спрямування ЦК України і надання певного пріоритету цивільним відносинам за участі людини та забезпечення її прав й охоронюваних законом інтересів, безпеки інших учасників від зловмисних та невиважених їх вчинків постало завдання подальшої персоналізації їх учасників. У приватних правовідносинах це видається можливим на підставі індивідуалізації їх учасників. Як бачимо, вона незаслужено обійдена увагою як у законодавстві, так і в доктрині цивільного права.

Проблема такої індивідуалізації на тлі забезпечення безпеки суспільства загалом та його окремих учасників зумовила потребу встановлення її місця в системі забезпечення здійснення прав

людини, стану її врегульованості, з'ясування слабких напрямів, уточнення змісту відповідних понять, систематизацію існуючих поглядів учених різних галузей сучасної науки. Сучасне суспільство вживає все більше заходів щодо збереження людства й екосистем, контролю за юридично значущими вчинками. Це є виправданим з огляду на незрозумілі дії окремих людей (підпали сухоостою, порушення обмежень під час карантину, свавільне викидання сміття тощо). Навіть якщо тим визнаються певні обмеження прав людини, то такі заходи є виправданими. Тож в індивідуалізації учасників правовідносин, зокрема фізичних осіб, убачаються певні функції.

Аналіз останніх досліджень проблематики. У доктрині встановилися певні напрями розгляду проблеми індивідуалізації: філософський, психофізіологічний, соціально-психологічний, психолого-педагогічний та правовий, де переважає описовість. Так Б. Ананьєв вважає, що індивідуальність є "інтеграцією всіх якостей людини як індивіда, особистості та суб'єкта діяльності" [1, с. 329] ... «та є важливим фактором високої життєздатності та довголіття» [1, с. 111].

Проблем індивідуалізації в цивільному праві торкалися: О.Л. Біляченко, Н.В. Волкова,

А.О. Кодинець, Т.М. Малиновська, В.П. Мороз, Р.Б. Шишка, О.М. Явор, І.Є. Якубівський та інші. У них більше уваги приділено засобам індивідуалізації як об'єктам права промислової власності й, як видається, мало уваги – загальним засадам індивідуалізації та їх забезпеченню. Ті роботи, які присвячені цій проблематиці, зазвичай є спрощеними і не враховують сучасних складових індивідуалізації та їх інформаційності. Автор тривалий час намагається вдосконалити інститут індивідуалізації у приватному праві [8, с. 165-189; 9, с. 166-190] відповідно до нових технологій в умовах інформаційного суспільства і потреби вираженості при вступі у правовідносини на концепті безпеки.

Зважаючи на диспозитивізм цивільного права та засади свободи участі в цивільних правовідносинах, це впливає на бачення людиною свого місця в них, форми, способи засоби здійснення прав, визначення мети такої участі та оцінки наслідків, вибору видів правовідносин, а в разі порушення прав й охоронюваних інтересів – вирішення доцільності їх подальшого захисту. Крім того, властивості людини та певні індивідуальні ознаки є передумовами участі в окремих правовідносинах.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. На тлі інформаційного суспільства та стрімкого впровадження нових інформаційних технологій у практику виникла проблема забезпечення безпеки учасників приватних правовідносин і парадигми охорони їх суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, у тому числі, через посилення вимог до індивідуалізації їх учасників. Досі не розроблено систему засобів індивідуалізації, а зусилля автора [5; 6; 7] в цьому напрямі залишилися без уваги і не просунуті далі. Здебільшого обмежуються загальними констатуючими чи навіть спрощеними засобами такої індивідуалізації. Не розроблено систему засобів та вимоги щодо неї в персоніфікованих правовідносинах в ІТ-правовідносинах і взагалі в сучасному інформаційному суспільстві та цифрових

технологіях. Немає протидії мікрюванню окремих індивідуальних ознак людини, а свобода їх зміни слугує порушенням і зловживанням правом.

Формулювання мети дослідження.

Автор намагається довести до наукового співтовариства та зайнятих у рекодифікації цивільного законодавства України членів робочої групи бачення частини загальної проблеми персоніфікації в сучасних умовах, зокрема з урахуванням стрімкого розвитку ІТ-права. Розроблена система засобів індивідуалізації, як узагальнена, пропонується для реалізації в актах цивільного законодавства, в науку, викладання й застосування на практиці. Мета статті – узагальнити різні підходи до сутності поняття «індивідуалізація» фізичної особи та її засоби.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науці поняття «індивідуальність» й «індивідуалізація» пов'язують з поняттями «людина», «організм», «індивід», «суб'єкт», «фізична особа», «особистість» тощо. Гносеологічно «індивідуалізація» визначена через її корінь – індивід (з лат. *individum* перекладається як неподільний).

Вищезазначені поняття розглядають у взаємозв'язку та взаємозумовленості. Квінтесенція наукових праць з цієї проблематики зводиться до того, що людині як певному організмові притаманна специфіка власного людського організму і психіки, яка проявляється при здійсненні нею її суб'єктивних прав, охоронюваних законом інтересів та виконанні обов'язків. В ідеалі це повинно відповідати нормам права, загальноприйнятим еталонам етики, моралі, звичаям. Проте, при тому можуть бути відхилення, що детерміновані знаннями, вміннями, компетенцією й іншими властивостями учасників правовідносин. Здебільшого це впливає на очікуваний результат участі у цих правовідносинах.

Наразі індивідуалізації учасників цивільних правовідносин надається більшого значення, особливо коли вона є умовою участі у них та здійснення суб'єктивних прав. Це пояснюється:

загальною вимогою щодо публічної реєстрації й обліку людей; прийнятими системами реєстрації, встановлення рівня освіти та професійної підготовки, системою надання окремих прав (водіння транспорту, зайняття видами діяльності, посвідчення кваліфікації); з появою сучасних технологій і негативних наслідків несанкціонованого вторгнення в них значно зростає суспільна небезпека (глобальний вектор); потребою розпізнання учасників окремих правовідносин; особливостями здійснення окремих прав та виконання публічних і приватних обов'язків; місцем людини в системі природи та негативного впливу на неї тощо. Крім того, при анонімності участі у правовідносинах досить важко захистити права потерпілого від навмисних чи необережних порушень його суб'єктивних прав й охоронюваних законом інтересів (прагматичне завдання). Тому вимога персоніфікації фізичної особи у цивільних правовідносинах є досить актуальною.

Особа бере участь у цивільних відносинах від свого імені. Таке рішення повинно бути виважене з економічного, соціального та правових аспектів. Принаймні повинна бути інформація про іншого учасника, особливо безпеку вступу в такі правовідносини. Навіть у тих випадках, коли особа здійснює свої права через інших осіб (представників), їх наслідки (суб'єктивні права і юридичні обов'язки) настають для певної конкретної особи. У ст. 28 ЦК вказано, що фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям. При зміні індивідуальних ознак виникає проблема ідентифікації особи у тривалих приватних відносинах, виконання пов'язаних з тим обов'язків та здійснення прав.

В одних випадках вимагається встановлення всіх індивідуальних ознак особи, в інших це не вимагається. З введенням електронних (віртуальних) і новітніх комунікаційних й операційних технологій, електронних гаманців, електронних документів, поширенням реєстраційних процедур усе більшого розповсюдження набуває необхідність

ідентифікації особи при здійсненні своїх цивільних прав. Це також забезпечує безпеку інших членів суспільства та самого суспільства від шкідливих дій. Ідеться про відстеження юридично значущих правових зв'язків особи і її дій.

Варто вирізняти засоби індивідуалізації людини прямі (вказують на конкретного учасника) та опосередковані (через індивідуалізацію предметів: автомобілів, гаджетів тощо). Останнє має значення при відеоспостереженнях, дистанційній охороні тощо.

Від слідування їм залежить здійснення окремих прав, зокрема на пересування, відпочинок, вчинення правочинів у віртуальному просторі. Так, згідно з планом дій із досягнення безвізового режиму з ЄС, Україна повинна ввести біометричні паспорти для своїх громадян і прозвітувати про вжиті заходи. Тим шляхом ідуть й інші країни світу, вони переводять засоби індивідуалізації на електронну основу та обробку, широко використовують у різних сферах діяльності. Наразі через безготівкові розрахунки, індивідуальні номери гаджетів можна відстежити правовідносини за її участі, місцезнаходження тощо.

Індивідуалізація фізичної особи з моменту її народження формалізується у свідоцтві про народження, потім паспорті й інших документах, що видані на її ім'я. Наприклад, відповідно до «Технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон» у паспорт вносяться дані про громадянина України у машинозчитуваній, візуальній формі, зокрема оцифроване зображення обличчя, його підпис, громадянство, дата народження, персональний номер, місце народження, стать й інші дані.

Хоча ім'я є основним, але воно не повністю відображає ідентифікаційні ознаки фізичної особи. Відповідно до ст. 2 ЗУ «Про банки та банківську діяльність» [2] ідентифікацією особистості є встановлення на підставі документів, які посвідчують особистість володільця, і фіксація в письмовій формі прізвища та

імені, дати народження й адреси особи, яка здійснює правочин, а також назви, номера та дати видачі поданого документа, назви закладу, який його видав. Проте, ідентифікаційних ознак набагато більше, і вони є звичаєвими (прізвисько родини), набутими, присвоєними за заслуги чи діяння тощо. У фізичної особи може бути псевдонім, прізвисько, інші індивідуальні ознаки. Одні з них є обов'язковими, опосередкованими чи умовою вступу в правовідносини.

Наразі можна виділити індивідуальні ознаки фізичної особи, зокрема:

- біометричні (природні): вік, стать, обличчя, папілярні лінії на пальцях (відбитки пальців), структура сітчатки ока, генокод. Вони враховуються при здійсненні права на пересування, особливо у країни ЄС, при здійсненні права на вибір роду занять. Так, фізіометричні дані людини (об'єм, зріст, повнота) позначається на виборі професії чи заняття (модельний бізнес), стандартизації розміру одягу (з 2008 р. встановлено єдиний для всіх підхід у європейських країнах для зазначення розміру одягу), виборі можливого виду занять (спорт, балет);

- вікові. Так, Всесвітньою організацією охорони здоров'я виділено: юні – до 18 років; молоді – від 18 до 44 років; середній вік – 45-59 років; літні – 60-74 роки; старечі – 75-90 років; довгожителі – більше 90 років;

- побутові: зменшена назва, прізвисько, статус у сім'ї (батько, матуся тощо), що спрощує спілкування та час на нього;

- психолого-характеризуючі: характер, темперамент, почерк, підпис, наявність особливих здібностей психомоторної діяльності;

- територіальні: місце постійного чи переважного проживання, місця перебування;

- формальні, що відображені у виданих на ім'я фізичної особи офіційних документах, зокрема: у паспорті чи іншому документі, який посвідчує особу;

- соціальні: честь, репутація;

- особисті: гідність, самооцінка, досвід певної юридично значущої

діяльності, визначність у колі фахівців, імідж, тату та пірсинг;

- професійні: вигадані імена (сценічне [ТАЯ, Ані Лорак, Руслана], псевдонім, фанове [Шева], ді джейне, культове, шоуменське, креативне, тощо). Їх використовують гадалки, білі та чорні маги;

- медичні, зокрема: психічне захворювання, інше захворювання, яке є перепорою для проживання в одній кімнаті з іншими членами сім'ї, потреби у сторонньому догляді, визнання особою з особливими потребами та таким, що потребує утримання.

Наразі у Законі України «Про єдиний державний демографічний реєстр» [3] ідеться про біометричні дані. Згідно з ним кожен громадянин зобов'язаний мати виготовлений у формі картки паспорт, де є безконтактний електронний носій інформації. Дані про громадянина, який включений у єдиний державний демографічний реєстр, зокрема: ім'я; дата народження чи смерті; місце народження; стать; дата внесення інформації про людину в реєстр; відомості про батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників та інших представників, а також відомості про громадянство, його відсутність і підстави для отримання громадянства; реквізити документів, які видані особі; оцифрований зразок підпису й зображення обличчя людини.

Єдиний державний демографічний реєстр включатиме додаткову змінну інформацію: про місце реєстрації, сімейний стан, відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, видані приватизаційні папери, додаткові (факультативні) біометричні дані, параметри; інформацію з відомчих інформаційних систем.

Особливо йдеться про осіб з особливими потребами, для яких законодавством передбачені спеціальні права:

- юридичні: ім'я, сімейний стан, обмеження в дієздатності, статус державного посадовця, підприємця (ФОП – фізична особа-підприємець);

- публічні: громадянство чи підданство, ідентифікаційний код платника податку, кредитна історія, перебування в реєстрі боржників чи інших реєстрах, судимість, статус «рецидивіст» тощо;

- комунікаційні: доменне ім'я, електронний підпис, електронна адреса, поштоваскринька, мобільний чи інший телефон, адреса інших гаджетів;

- майнові: номер рахунку в комерційному банку, номер платіжної та іншої картки, володілець акцій чи інших цінних паперів, місце знаходження нерухомого майна, відомості про його обтяження чи арешт тощо;

- корпоративні: певне прізвище в компанії (Сірий, дід), професійному (бать, головний тощо) чи кримінальному (поганяло) середовищі;

- фахові: освітянські (економіст, юрист, учений, бакалавр, спеціаліст, магістр тощо), знання іноземних мов, ранг державного службовця. Вони впливають на рівень капіталізації фізичної особи – чим вищий рівень професійності та знань іноземних мов, тим більше можливостей віднайти їм застосування і здійснити оцінку особистості. Це відображається у резюме;

- ділові, зокрема: здатність просування у службі, креативність, наприклад, у творчості, бізнесі (ділова репутація, клас, чин, визнання, спеціальні звання, лауреатство);

- релігійні, що зумовлює можливість здійснення певних прав: укладення шлюбів, стилів одязі, вживання спиртних напоїв, прогнозування реакції на певні правочини чи їх пропозиції;

- інші. Зокрема: як підприємець, фізична особа може мати індивідуальні ознаки, які вирізняють його на ринку; наразі постала потреба в електронних комплексних чи інтегрованих засобах індивідуалізації на кшталт штрихкодування, що міститимуть вказані та інші засоби індивідуалізації.

Індивідуалізуючі ознаки можуть бути постійні або змінювані (місце проживання). Слід виходити з презумпції їх постійності й, у принципі, довічної

приналежності особі, що сприяє зміцненню правопорядку, впевненості в надійності особи у ділових та інших відносинах. Так чи так, вони є інформаційним підґрунтям для вступу в правовідносини взагалі чи з іншим їх учасником зокрема.

Одні з них мають правове значення для виникнення здійснення й припинення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, інші – ні. Індивідуалізація фізичної особи може окреслювати коло її прав та обов'язків, місце й органи їх здійснення. Так, спадщина відкривається за місцем проживання померлого, а якщо воно невідоме – за місцем знаходження його нерухомого майна або його основної частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна (ст. 1221 ЦК) [4]. Інші є умовою здійснення цих прав: не можуть отримати дозвіл на придбання мисливської зброї особи, які мають судимість за навмисні злочини, негативно характеризуються у побуті чи за місцем свого проживання.

Індивідуалізації притаманні певні ознаки:

- набуваються людиною і відрізняють її з-поміж інших людей. Одні з них присвоюються в установленому порядку (ім'я), інші відображають офіційні ознаки чи характерні особливості даної особи;

- визначають індивідуальне правове становище цієї особи (одружений);

- зумовлюють участь у правовідносинах приватного характеру. Зокрема, вид дієздатності, становище у суспільстві (VIP-персона, особа духовного сану, державний службовець), професія, вид дозвілля тощо;

- мають розрізняльну здатність;

- є інформацією про особу та її можливості участі у правовідносинах;

- підлягають охороні та правовому захисту в разі їх порушення.

Індивідуалізацією фізичної особи є притаманні конкретній фізичній особі особисті ідентифікаційні ознаки, які відрізняють її з-поміж інших фізичних осіб і мають правове значення, персоніфікують

правовідносини або зумовлюють певні суб'єктивні права й юридичні обов'язки, підлягають охороні та захисту у встановленому законом порядку. Йдеться про інформацію про дану особу, яка може бути встановлена за даними в мережі Інтернет.

Засоби індивідуалізації можуть бути необхідними і факультативними. Необхідними є ті, що вимагаються чинним законодавством для даного виду правовідносин. Так, якщо у позові не буде вказано індивідуальні ознаки позивача чи відповідача, такий позов не приймається до розгляду. Анонімна заява у державні органи не підлягає розгляду. Водночас, автор письмового літературного твору може вказати свої власне ім'я, вигадане ім'я (псевдонім) чи взагалі їх не вказувати, а оприлюднити цей твір анонімно.

Значення індивідуалізації фізичної особи може бути визначено імперативно – дані права не можуть бути здійснені до тих пір, поки особа не оприлюднить (сповістить) свою ідентифікаційну ознаку, а може мати диспозитивний характер і визначатись на вимогу іншого учасника цивільних правовідносин чи персоніфікуватися самим володільцем індивідуалізації. Так, для відкриття рахунку в банку необхідно сповістити своє ім'я й надати паспорт громадянина.

Для певних професій наявність ідентифікації є обов'язковою: військовослужбовцям та працівникам МВС, МНС, СБУ присвоюються індивідуальні номери, на форменому і спеціальному одязі поміщаються нашивки із вказівкою на групу крові та резус-фактор. Ці службовці мають спеціальні особисті номери і відповідну бірку, котру зобов'язані постійно носити при собі.

Це саме стосується осіб, які займаються професіями з підвищеним ступенем небезпеки для життя та здоров'я, наприклад, моряків, пілотів, що постійно повинні мати при собі ідентифікаційні номери. Крім того, у діловому та іншому спілкуванні наразі широко використовуються бейджики, на яких вказується ім'я і посада фізичної особи, як частина іміджу юридичної особи чи органу

влади. На такому рівні можуть сприйматися написи на службових кабінетах, в іншій офіційній інформації, що поширюється у встановленому законодавством порядку.

Останнім часом, з поширенням віртуальних технологій, з'явилася потреба в розробці Універсального ідентифікатора особистості (УІО), за яким фізична особа буде персоніфікуватися в публічних та приватних відносинах. Пропонується його використовувати для широкої ідентифікації особистості, поширення електронних гаманців і застосування безготівкових розрахунків, у програмах соціального забезпечення. Такі УІО пропонуються єдиного зразка не тільки в межах однієї країни, але й у рамках певних економічних спільнот, наприклад Євросоюзу. Електронні (чіпові) ідентифікатори особистості – перспектива недалекого майбутнього. Наразі більше 100 країн світу їх увели або вводять, зокрема електронною карткою замінюють паспорт. Сучасний рівень технологій вимагає постійної присутності у тілі людини певних ідентифікаційних ознак. З появою так званих *homo virtualis* (людей із вживленими у мозок мікрочіпами) та у взаємодії з електронними пристроями цей напрям набув реальних обрисів.

Проти оцифрування ознак людини протестує церква. Але відмова від таких ідентифікацій особи обмежує можливість її участі у тих правовідносинах, де потрібна максимальна її індивідуалізація. Тому останнім часом такі заперечення знімаються чи висловлені не так категорично.

Можливі інші індивідуальні ознаки фізичних осіб, які безпосередньо чи опосередковано впливають на їх правове становище та можливість брати участь у певних цивільних правовідносинах. Так чи так, це стосується безпеки учасників правовідносин.

Законом України «Про захист персональних даних» передбачено, що всі компанії і організації всіх форм власності мають проводити державну реєстрацію баз персональних даних. Персональними даними визначено доволі широке коло

відомостей (повідомлень) про суб'єкта – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути ідентифікована. Бази персональних даних належить реєструвати у встановленому порядку шляхом подання заявки в уповноважений державний орган, що переймається цими питаннями. Особи, чий персональні дані занесені в базу, мають право отримувати інформацію про умови доступу до персональних даних, зокрема про тих третіх осіб, яким такий доступ буде надано. Суб'єкт може також заявляти мотивовані вимоги щодо заборони обробки своїх персональних даних органами влади. Доступ до баз персональних даних не може надаватися третім сторонам, що не ознайомлені з цим Законом.

Висновки. На підставі наведеного вбачається, що індивідуалізації фізичної особи в ЦК України відведено недостатньо місця в чинному законодавстві та науці і її слід розширити. У сучасній науці індивідуалізації у правовідносинах не приділено достатньої уваги та не розроблено придатного для переведення на

норми права цілісного вчення. У зв'язку з наведеним пропонуємо для наукового вжитку концепт персоналізації як цілісний підхід до наділення осіб та інших учасників правовідносин притаманними їм індивідуалізуючими ознаками. Він може мати не тільки приватно-правове застосування, але й у публічній сфері та бути міжгалузевим.

Загострення проблематики індивідуалізації в інформаційному суспільстві потребує розширення її кола, використання більшої персоніфікації осіб у приватних відносинах. Відтак, у ЦК України при рекодифікації у Главі «Фізичні особи» слід передбачити окремий параграф, що визначає засоби індивідуалізації, їх охорону та захист у разі порушення чи свавільного використання. У такому аспекті вбачається цілісний блок, який охоплює норми дефініції, розкриття змісту окремих засобів індивідуалізації, випадки й порядок їх використання, захист у разі порушення прав на такі засоби. Перспективними вбачаються також і дослідження в такому напрямі

Література:

1. А.Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. Ленинград : Изд. Ленингр. ун-та, 1968. 339 с.
2. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (Редакція станом на 29.05.2020) : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 13.08.2020)
3. Про єдиний державний демографічний реєстр: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI (Редакція станом на 21.12.2019) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (дата звернення 13.08.2020)
4. Цивільний кодекс України 16 січня 2003 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T030435> (дата звернення 13.08.2020)
5. Шишка Р.Б. До проблеми індивідуалізації юридичної особи. *Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 29-30 квітня 2004 р., м. Харків*. Київ: Академія правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуальної власності, Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого, 2004. С.153 – 162.
6. Шишка Р.Б. Індивідуалізація в приватному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. №6. С.7 – 9.
7. Шишка Р.Б. Понятие индивидуализации физических лиц. *Личные неимущественные права: проблемы теории и практики применения : сб. статей и иных материалов / под ред. Р.А. Стефанчука*. К.: Юринком Интер, 2010. С.166 – 169.
8. Цивільне право України : підручник. 2-ге вид., перероб і доп. У 2 частинах. / За ред. проф. Р.Б. Шишка (кер. авт. кол.). Ч.1. Загальна. Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 736 с. С. 165-189.
9. Цивільне право України : підручник. / За ред. проф. Бошицького Ю.Л. та проф. Шишки Р.Б. (кер. авт. кол.). Загальна частина. Київ: Видавництво Ліра-К, 2014. 760 с. С. 168-193.
10. Планується системне оновлення Цивільного кодексу України: URL: <https://www.golos.com.ua/article/340574> (дата звернення 13.08.2020)

References.

1. Ananiev, BG (1968), Chelovekkakpredmetpoznaniya[*Man as a subject of knowledge*], Leningrad: Ed. Leningrad. University, Russia.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine “On banks and banking activity”: URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (Accessed 13 August 2020)

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine “On the Unified State Demographic Register”, URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17> (Accessed 13 August 2020)
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine “Civil Code of Ukraine”, URL <https://ips.ligazakon.net/document/T030435> (Accessed 13 August 2020)
5. Shyshka, R.B. (2004), “To the problem of individualization of a legal entity”, *Zbirkadopovidejna Mizhnarodnij naukovo-practichnukonferentsii* [Conference Proceedings of the International Science Practical Conference], *Mizhnarodna naukovo-practichnukonferentsiya* [International Science Practical conference], Academy of Legal Sciences of Ukraine, Research Institute of Private Law and Entrepreneurship, Research Institute of Intellectual Property, National Law Academy. Yaroslav the Wise, 2004. P.153 – 162
6. Shyshka, R.B. (2008), “Individualization in private law”, *Entrepreneurship, economy and law*. 2008. vol. 6. P.7 – 9.
7. Shyshka, R.B. (2010), “*The concept of individualization of individuals*”, Personal non-property rights: problems of theory and practice of application: Sat. articles and other materials, Yurinkom Inter, pp.166 - 169.
11. 8. Shishka, R.B. (2018), *Civil`nij kodeks Ukraini* [Civil law of Ukraine], Part 1. Lira-K Publishing House, Kiyv, Ukraine. pp. 165-168
8. Boshytsky, Y.L. (2014), *Civil`nij kodeks Ukraini* [Civil law of Ukraine], Part 1. Lira-K Publishing House, Kiyv, Ukraine. Pp.168-193.
9. A systematic update of the Civil Code of Ukraine is planned, URL: <http://www.golos.com.ua/article/340574> (Accessed 13 August 2020)

Стаття надійшла до редакції 16.08.2020 року